

Udlæg af økologiske kløvergræsmarker i sensommeren

For økologer kan det være en fordel at etablere kløvergræsudlæg i sensommeren, men en tidlig etablering er afgørende for udbyttet i første brugsår.

Promilleafgiftsfonden for landbrug

Fonden for Økologisk Landbrug

På de økologiske bedrifter er veletablerede kløvergræsmarker med en tilstrækkelig høj kløverandel helt afgørende for foderproduktionen og et velfungerende sædskifte. Etablering af udlæg bør derfor have en høj prioritet. Anvendes sensommeren til udlæg af kløvergræs er en af de væsentligste faktorer udlægstidspunktet, men godt håndværk skal også være i højsædet.

Innovationsloven

Forårs- eller sensommerudlæg

Valget står mellem udlæg i foråret eller sensommeren. Forårsudlæg kløvergræs har været den dominerende metode, men sensommerudlæg har vundet indpas de senere år. Og det er der gode grunde til. En af de væsentligste er nok at forårsudlæg hos økologer kun fungerer med dæksæd. Og grønkorn er ikke så eftertragtet i foderplanen. Samtidig er der mange steder problemer med at dyrke grønt pga. jordbårne sygdomme. Der blev i 2006-2008 gennemført forsøg med udlæg af kløvergræs i renbestand på økologiske brug. Her var det samlede udbytte af dæksæd og kløvergræs markant lavere, end når der ikke blev anvendt dæksæd. I nogle af forsøgene blev der høstet under 4.000 foderenheder pr. ha. Så det er ikke en metode, der kan anbefales til økologer.

Sensommerudlæg – såtidspunktet er afgørende

Med sensommerudlæg er det muligt at opnå et fornuftigt udbytte i 1. brugsår. I forsøg gennemført i 2009-2010 er der opnået et udbytte på knap 8000 foderenheder pr. ha i de første tre slæt, men udbyttet afhænger helt klart af om udlægget bliver sået til tiden. I forsøgene er betydningen af såtid og anvendelse af dæksæd undersøgt. Det har været afgørende for udbyttet i første slæt, at der ikke sås for sent. Forsøgene er gennemført med blanding Ø42, som består af hvidkløver, rødkløver og alm. rajgræs. Ved såning midt i august er der som gennemsnit af tre år opnået et udbytte i 1. slæt på 3000 foderenheder pr. ha uanset om udlægget har været sået i renbestand eller med dæksæd af 50 kg vinterhvede. Når der er sået i renbestand, er der anvendt en udsædmængde af kløvergræs på 35 kg pr. ha, mens den har været 5 kg lavere, når der er anvendt dæksæd. Konklusionen for den tidlige såtid er, at der ikke er behov for at anvende dæksæd. Det kan dog være en fordel, hvis der er risiko for sandflugt eller etableringsforholdene ikke er optimale, så at fremspiringen af udlægget ikke går så hurtigt. I forsøgene er der ved dette såtidspunkt anvendt 50 kg vinterhvede pr. ha som dæksæd, men mængden kan sagtens nedsættes til 30-40 kg pr. ha. I de forsøgsled, der er sået i begyndelsen af september, er der høstet et mindre udbytte, og det er gået ud over kløverandelen. I kløvergræs udlagt i renbestand har det kostet 1.350 foderenheder pr. ha i først slæt og kun en beskedent del af denne udbyttenedgang kunne hentes ved at anvende dæksæd af vinterhvede, der vil fortsat være en udbyttenedgang på 1.000 foderenheder. En udsædmængde på 50 kg vinterhvede pr. ha har været tilstrækkelig ved såning først i september.

Lavere udbytte ved senere såning er mest markant i 1. slæt, hvorimod der ikke i de efterfølgende slæt har været stor forskel i udbyttet. Men den senere såning har samlet for de tre første slæt kostet ca. 1.300 foderenheder pr. ha. Konklusionen i forhold til etablering er jo før jo bedre. Det er især kløveren, der er følsom overfor sen såning.

Table 1. Økologiske landsforsøg med sensommerudlæg af kløvergræs

1. slæt	Gennemsnitlig sådato	Karakter plantebestand ¹⁾		Tørstof pct.	Gram pr. kg tørstof råprotein	kg tørstof sukker	NEL ₂₀ MJ pr. kg ts.	Udbytte FE _{NEL20} pr. ha
		Hvidkløver	Rødkløver					
2009-2011, 11 forsøg ²⁾								
35 kg blanding Ø42	15. aug.	5	6	19,3	112	241	6,23	3000
30 kg blanding Ø42 og 50 kg vinterhvede	15. aug.	4	6	19,5	116	231	6,17	3000
35 kg blanding Ø42	2. sept.	3	4	21,8	101	256	6,15	1690
30 kg blanding Ø42 og 50 kg vinterhvede	2. sept.	3	4	22,5	97	273	6,16	1980
30 kg blanding Ø42 og 100 kg vinterhvede	2. sept.	3	4	22,6	96	281	6,15	2030
LSD							ns	370

¹⁾ Skala 0-10, 0 = ingen bestand, 10 = 100 pct. dækning af overfladen

²⁾ Resultater for 2011 er foreløbige

Lavt proteinindhold i 1. slæt

Kløvergræs udlagt i efteråret kan give et tilfredsstillende udbytte i første slæt. Men det er vigtigt at tage højde for, at der er et lavt proteinindhold i slætten. Specielt ved det sene såtidspunkt, når der anvendes dæksæd af vinterhvede. Så det skal passes ind i fodringen evt. ved lagkageensilering med senere kløvergræsslæt med højt proteinindhold. Det er vigtigt for produktionen i 1. slæt, at der tildeles gødning i foråret.

Valg af art til dæksæd

Hvede er den foretrukne vintersædsart som dæksæd. Det skyldes, at vinterhveden har begrænset genvækst, og hvedens begyndende skridning passer sammen med 1. slæt græs i de etablerede græsmarker. I forhold til hvede, er rug og triticale noget tidligere i udvikling, så de skal høstes tidligere. Høstes de først sammen med 1. slæt, vil de have en lav foderenergi. Vinterbyg har en større genvækst end de andre arter.

God etablering er vigtig

Da der oftest vil være en del bundkrudt i den høstede afgrøde, opnås den sikreste etablering ved pløjning forud for såning. Og her skal pløjning, harvning, pakning og såning helst ske indenfor få timer, for at sikre at jorden er fugtig. Er der ikke bundkrudt i marken, kan det være en fordel at nøjes med en opharvning, da det giver mere jævne marker. Det er vigtigt med hurtig fremspiring af frøene. Udlægget skal sås i ca. 1 og maks. 2 cm dybde, da fremspiringen af kløver reduceres kraftigt ved for dyb såning. En tromling efter såning er med til at sikre fremspiringen.

Når du ikke at så i tide

Hvis det ikke er lykkedes at få etableret kløvergræsudlægget i tide, er det bedre at vente til foråret og så udlæg i dæksæd. En for sen etablering går ikke alene ud over udbyttet, men også kløverbestanden i marken, hvilket kan have en varig betydning for kløvergræssets produktion. Hidtil har Plantedirektoratets regler for anvendelse af kløvergræsblandinger, der ikke er 100 pct. økologisk gjort, at en blanding indkøbt til anvendelse i efteråret ikke kunne anvendes næste forår, hvis de udbudte blandinger i foråret indeholdt en større andel af økologiske frø. Den regel er nu ændret, så en delvis økologisk kløvergræsblanding indkøbt i efteråret også kan anvendes det efterfølgende forår.

Figur 1. Veletablerede kløvergræsmarker, men høj kløverandel. I foråret kan kløvergræsset ikke udlægges uden dæksæd, men det er muligt i august måned. Foto: Inger Bertelsen, Videncentret for Landbrug, Økologi.

Artiklen har været bragt i et medie under LandbrugsMedierne.